

Posudek vedoucího bakalářské práce

KYSELÁ, Andrea. Mateřství jako ideologický nástroj: *Normativní pohled na mateřství v expertním diskurzu Státní populační komise v období 60. let a normalizace*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav politologie. (44 tiskových stran)

Autor posudku: Mgr. Martin Štefek, Ph.D.

Kolegyně Andrea Kyselá se rozhodla vydat na dosud velmi málo probádané pole. Ve své bakalářské práci mapuje proměnu normativního pohledu na mateřství v Československu šedesátých a sedmdesátých let. Vychází z teze, že se z mateřství „*stal silný ideologický nástroj, který byl využíván k formování postavení žen v socialistické společnosti*“ (s. 7). Autorka si klade otázku, zda (a jak) se vlivem liberalizace let šedesátých a následné „normalizace“ počátku let sedmdesátých proměnilo utváření diskursu mateřství.

Po představení základních pojmů (gender, podoby feminizmu aj.) a shrnutí stavu bádání autorka pojednává o charakteru pramenů, které ve své analýze využívá. Zkoumání ohraničuje lety 1963 a 1974. Tato perioda je zcela opodstatněná – po XII. sjezdu strany (na němž je mimo jiné diskutován vznik Státní populační komise) v ČSSR začala opožděná „destalinizace“. V daném období se začíná proměňovat fungování politického systému. Mimo jiné se ke slovu dostávají zájmové skupiny, které mají často charakter vědeckých či expertních skupin. Jednou z nich je Státní populační komise – orgán vlády, který podstatně ovlivňoval rodinovou politiku. Její zprávy se staly klíčovým primárním pramenem pro provedení analýzy. Bakalářská práce tak kromě svého hlavního plánu přispívá k poznání proměn logiky fungování tehdejšího politického procesu. Jak autorka ukazuje, komise nebyla pouhým diskusním klubem – její činnost se zejména v šedesátých letech významně promítala do přijímání jednotlivých politik (viz podkapitola 2.4.2.).

Ve třetí kapitole Kyselá shrnuje vývoj pojetí mateřství od 17. do 20. století ve světě i v českých zemích. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na mateřství v komunistickém

Československu. Autorka v ní dokumentuje proměny postavení žen ve společnosti – částečné zrovnoprávnění, vyšší zapojení do pracovního procesu, popisuje změny pravidel pro čerpání mateřské dovolené, zmiňuje přijetí nových reprodukčních politik apod. Zachycuje dynamiku „předjaří“ a pražského jara, kdy je mimo jiné obnoven Československý svaz žen.

Autorka dokumentuje kritické pohledy na sociální politiku a postavení ženy, které se v roce 1968 objevily ve zprávách komise. Příslušná pasáž je však v kontextu práce relativně krátká (srov. s. 35 a 36). Příslušné dokumenty pravděpodobně radikální změnu neindikují. V kontextu „konzumního socialismu“ v první fázi tzv. normalizace došlo ke změně fungování komise. Z původně expertního tělesa se stává orgán spíše reprezentační. Mění se i charakter zpráv (srov. s. 37). Autorka dále ukazuje, jak se na počátku 70. let opět začala akcentovat „tradiční“ role mužů a žen. V závěru práce autorka upřesňuje, jaký typ změn v práci zaznamenala. Na jedné straně se ve zkoumaném období objevují nové politiky (viz výše), na straně druhé ani v roce 1968 až na výjimky nedojde k zpochybnění patriarchálního uspořádání společnosti.

Hodnocení:

Jako vedoucí práce musím vyjádřit spokojenost se způsobem, jakým kolegyně Kyselá k psaní bakalářské práce přistoupila. Nezalekla se neprobádané oblasti zájmu a rozhodla se přinést nové poznatky. Text je dobře zpracován. Formálně i obsahově splňuje požadavky kladené na kvalifikační práce tohoto stupně. Kriticky se dívám na dva aspekty textu. Zaprvé se domnívám, že klíčovými analytickými pasážemi textu mohlo být věnováno více prostoru na úkor odstavců popisných. Zadruhé připomínám to, co jsem již s kolegyní řešil při konzultacích – závěr práce by měl jasněji formulovat hlavní poznatky výzkumu. Text tak mohl být o několik stran delší.

Předloženou bakalářskou práci **doporučuji k obhajobě**. Navrhuji hodnocení stupněm „**velmi dobře**“ (2).

V Praze dne 15. června 2017

Martin Štefek